

Varför först nu?

Det har gått 20 år sedan förra kriskongressen. Den 4e partikongressen hölls i skuggan av Sovjetblocket kollaps. Kuba förlorade då 75 procent av handeln, BNP minskade med 35 procent, landet fann sig ensamt i nyliberalismens nya värld där USAs herravälde saknade motvikt. Historien sades vara slut, socialismen död. Till USA-blockaden, som skärptes samtidigt som terroristangreppen ökade från Miami, lades Kuba de facto också i blockad av det rasade östblocket och stod praktiskt taget utan handelsutbyte.

Kubanerna gick inte samma väg som östblocket. Men de måste anpassa sig till den nya omvärlden för att inte svälta ihjäl. Kongressen hölls med snaran om halsen och antog ett program för överlevnad. Till skillnad från vad som i många fall sker med samhällen under hot valde kongressen att förorda decentralisering, demokratisering, ökat deltagande, att ta bort ateismen och öppna partiet för religiöst troende, förorda direktval till nationalförsamlingen och decentralisering till kommunalnämnder för mer deltagande demokrati, med mera. Insikten var klar, bara folkets engagemang kunde rädda Kuba från att åter bli en bananrepublik i USAs hägn. För överlevnaden förordades också en uppluckring av den starkt centraliserade ekonomiska verksamheten.

Den 1991 nyvalda nationalförsamlingen genomförde decentralisering, demokratisering och en rad ekonomiska öppningar. Utländska investeringar i samriskföretag som inletts under 80-talet vidgades till fler näringsgrenar med gynnsammare villkor och stora satsningar gjordes på turism för att snabbt få in hårdvaluta för importbehoven. Utrikeshandeln decentraliserades till de statliga företagen, dollarinnehav legaliserades liksom penningsändningar från utlandet, användbara i nya dollarbutiker. Det utrymme som sedan grundlagen 1975 fanns för "arbete för egen räkning" vidgades till drygt 170 hantverks- och servicenäringar. Det blev möjligt att hyra ut rum och öppna familjerestauranger. Löntagarkooperativ fick bruksrätt till statlig mark. Fria jordbruksmarknader öppnades. Med mera.

Ekonomi återhämtade sig med allt snabbare tillväxt från 1995. Med "goda råd" och påtryckningar från omvärlden väcktes i vissa kretsar förhoppningar om systemskifte. Men det fanns stort motstånd mot marknadsinslag och 5e partikongressen 1997 förordade i stället restriktioner på egenföretagande och utrikeshandel och återcentralisering av den ekonomiska styrningen för att "vidmakthålla den statliga egendomen som grundläggande beståndsdel i socialismen". Det stärkte tyvärr byråkratin och korruptionen i ett samhälle som fortfarande led av stor varubrist samtidigt som turismen förde in den rika världens lockelser. Trots stark ekonomisk tillväxt fram till 2008 ökade problemen med låg produktivitet, vardagskorruption och växande ekonomiska klyftor.

Ett jättelikt rådslag

I början av november 2010 lade kommunistpartiet fram ett "Förslag till riktlinjer för den ekonomiska och sociala politiken" med 291 förändringspunkter fördelade på 12 kapitel. Under över 3 månaders rådslag deltog 8,9 miljoner kubaner i över 166 000 möten på arbetsplatser, i bostadskvarter, i folkrörelser, i partiet. Debatten fördes också i parallella kanaler, sociala nätverk och grupperingar, på hemsidor, bloggar och mejllistor. 3 miljoner gjorde inlägg som resulterade i att 620 000 förslag till strykningar, tillägg, ändringar, ifrågasättanden och orosyttringar. Allt dokumenterades. Rådslaget blev både en omfattande läroprocess och en slags folkomröstning om hur djupgående, omfattande och snabba förändringar som borde genomföras.

Alla förslag analyserades, strukturerades, datoriserades av över 5 000 specialister som underlag för de 12 arbetsgrupper som skulle ta fram ett underlag för revidering av förslaget till riktlinjer. De flesta förändringsförslagen, 75 %, gällde kapitel 6: sociala frågor och 2: makroekonomi - tillsammans lite över hälften. Sedan kom kapitel 11: byggnads-, bostads- vattenförsörjningspolitik och kapitel 10: transporter och kapitel 1: ekonomisk förvaltning.

De flesta, 67 procent, gällde 33 punkter, bland andra: • 162 om ransoneringssystemet, punkterna • 61 och 62 om prispolitiken, • 262 om kollektivtrafiken, • 133 om utbildningen, • 54 om dubbla valutan och • 143 om hälsovården. Så blev det förslag som kongressen sedan diskuterade bättre förankrat i befolkningens erfarenheter.

Den slutliga revideringen gjordes av politbyrån och de stora folkrörelserna 19-20 mars. I förslaget som gick vidare till kongressen hade 69 procent av punkterna modifierats och antalet utökats till 300. Då hade inte alla nya frågor kommit med antingen för att de kräver fördjupade studier, forts sid 5

Det politiska och institutionella motståndet mot förändringar har förlängt den tid det tagit att komma fram till de nu antagna förslagen. Inte ens när Fidel Castro i ett kraftfullt tal i november 2005 varnade för att revolutionen skulle gå under om inget gjordes, bröts dödläget. Det har fordrats lång och mödosam inre diplomati för att ta itu med de negativa drag som kritiserats år efter år.

De diskussioner som inleddes 2007 och de mindre ekonomiska öppningar som började genomföras 2008 fick överges när alla krafter måste sättas in för överlevnad efter de tre katastrofala orkanerna hösten 2008. De kostade 20 procent av BNP, nästan lika förödande som den ekonomiska krisen i början av 90-talet. När diskussionerna kom igång igen 2009 hämmades de av den globala ekonomiska krisen som också drabbade Kuba hårt. När 6e kongressen äntligen skulle bli av hade problemen hunnit torna upp sig så att förändringarna måste gå snabbare och längre än om de kunnat påbörjas tidigare.

Om kommunisternas 6e kongress

Vilka förändringar?

Partikongressen antog ett program med förslag på omkring 300 större och mindre förändringar av den ekonomiska och sociala politiken för vidare befordran till den lagstiftande nationalförsamlingen.

- Decentralisera statlig förvaltning, större självständighet för statliga företag, län och kommuner,
- Banta statlig sektor, minskning av andelen statligt anställda till 65 procent av arbetskraften, från nuvarande ca 85
- Öka och flexibilisera icke statlig sektor, större inslag av egenföretagande, kooperativ och marknad, tillstånd att anställa lönearbetare
- Återställa ett socialistiskt förhållande mellan arbetsinsats, lön och köpkraft
- Växla över från generella varusubventioner till riktat stöd till behövande
- På sikt avskaffa ransoneringssystemet och dubbla valutan
- Ta bort begränsningar av rätten att sälja och köpa bostäder med äganderätt (de allra flesta äger sina bostäder)
- Öka gränsen för markinnehav med bruksrätt för framgångsrika jordbrukare
- Öka utländska investeringar och minska statens utgifter.
- Utveckla lagstiftning för styrning och reglering av såväl statlig som icke statlig verksamhet
- Införa inkomst- och vinstbeskattning och arbetsgivaravgifter för inkomstfördelning och finansiering av samhällsservice och trygghetssystem
- Tillsätta ett ständigt utskott för att kontrollera och driva på genomförandet och övervinna byråkratiskt motstånd

eller för att de står i uppenbar motsättning mot helheten, som de 45 förslagen att tillåta fri privat kapitalackumulering.

Det reviderade förslaget diskuterade under 3 dagar 17-19 april av partikongressens 1 000 ombud i 5 kommissioner. Kongressens beslut utgör nu i sin tur förslag till den folkvalda nationalförsamlingen som ska lagstifta om ekonomiska och sociala förändringar för landets utveckling.

Rådslaget handlade inte om att skapa enhälligt stöd för förslagen, utan om att fördjupa allas insikt om problemen och förbättra förslagen och lägga grunden för samförstånd om de stora dragen i den nya ekonomiska modellen: decentralisering, legitimering av en ickestatlig sektor och bantning av statsapparaten.

”Den enda garantin för demokrati är folks deltagande” sa Mariela Castro, chef för Sexualupplysningscentrat till IPS. *”Det faktum att detta fått den betydelse det förtjänar fyller mig med hopp om att vi ska slå in på vägen till en socialism som ligger närmare den jag drömmer om.”*

Vår revolution är oövervinnerlig. Leve kommunistpartiet.
Foto Örjan Ekström

I många fall handlar det enligt Raul Castro inte om nya initiativ utom om att genomföra tidigare antagen politik som inte respekterats i praktiken. Så det handlar i stora stycken om att förbättra förvaltning och institutioner så att de arbetar rationellt och lever upp till de krav som ställs. Men det handlar också om viktiga förändringar. Det ekonomiska systemet ändras men staten behåller ägarskap över infrastruktur, tung industri, samhällsservice, hälsovård, forskning och utbildning

Det finns ekonomer som menar att förslagen ännu inte tar upp de mer omfattande strukturella problem som måste lösas för långsiktig hållbar tillväxt. Andra menar att de går för långt. Det råder delade meningar mellan de som ser marknaden som en lösning och de som fruktar att den ska undergräva trygghet, rättvisa och jämlikhet. Många är optimistiska, andra osäkra över hur deras levnadsvillkor kommer att ändras.

Partiets inre liv

Kommunistpartiet har ca 800 000 medlemmarna organiserade i 61 000 partiföreningar som valt 1 000 ombud. De valde på kongressen en ny centralkommitté med ökat kvinnligt (42 procent) och afrokubanskt inslag (23 procent). De skar ned politbyrån från 24 till 15 personer, dock dominerad av veteraner. De valde Raul Castro till förstesekreterare.

forts sid 6

forts från sid 5

De beslöt att hålla en partikonferens i januari 2012 för att diskutera partiets inre liv, arbetsmetoder och stil. Frågor som togs upp för fortsatt diskussion var bland annat behovet att

- avskaffa byråkratiska tillvägagångssätt och dogmatism och att ändra tillvägagångssätt för att främja och välja ledare,
- avgränsa partiet från den statliga förvaltningen, vilket beslutats många gånger tidigare men visat sig svårt att få partiföreträdare att hålla sig till
- inte låta partimedlemskap premieras vid tillsättandet av någon som helst ansvarspost i regering eller statsapparat.
- begränsa mandatperioden när det gäller viktiga politiska och statliga uppdrag.

